

Murat Hulaj*

Sabahate Beqiri*

POZITA JURIDIKE E GJYQTARIT TË PROCEDURËS PARAPRAKE NË RELACION ME SUBJEKTET TJERA GJATË HETIMEVE PARAPRAKE

ABSTRAKT

Në kohë të fundit jemi dëshmitarë të ndryshimeve të shpejta në legjislacionin e procedurës penale pothuajse në të gjitha shtetet e Evropës Perëndimore. Këto ndryshime janë në drejtim të avancimit të mbrojtjes së të drejtave individuale dhe përsheptimit të procedurës penale, ndryshime këto që nuk kursyen as Evropën Juglindore dhe as shtetin e Kosovës. Karakteristikë e këtyre ndryshimeve është nxjerrja e Kodit të Përkohshëm Penal dhe atij të Procedurës Penale të Kosovës, për herë të parë në vitin 2004 nga Parlamenti i Kosovës, me qëllim që sistemi gjyqësor të jetë më funksional në krahasim me atë që ishte sipas LPP të sistemit të kaluar.

Me fillimin e zbatimit të KPPK-së, filloj një qasje krejt ndryshe e rolit të organeve të Drejtësisë, Policisë, Prokurorive dhe Gjykatave, meqë u bë një kalim prej sistemit inkuizitor në atë akuzator pasi që i pari u konsiderua i pa dobishëm dhe jo funksional. Në sistemin akuzator, tani në aplikim, kompetencat e hetimeve që më parë i kishte gjyqtari hetues kaluan tek prokurori i shtetit e që një veprim të tillë më herët e kishin ndërmarrë pothuajse gati të gjitha shtetet e Ballkanit.

Në mesin e shumë risive të pasqyruara në KPPK, është përcaktimi i pozitës dhe rolit të veçantë të gjyqtarit të procedurës paraprake. Me KPPK, i cili ka hyrë në zbatim nga 1 janari 2013 është avancuar më tutje pozita e gjyqtarit të procedurës paraprake.

Fjalët kyçe: Gjyqtari paraprak, roli, autorizimet, kompetencat, subjektet tjera etj.

* Mr. sc. Murat Hulaj, Bashkëpunëtor Profesional në Prokurorinë Themelore – Pejë, Kandidat për Gjyqtar në Gjeneratën e V-të të PTF.

* Sabahate Beqiri, Bashkëpunëtoreshë Profesionale në Prokurorinë Themelore, Kandidate për Prokuror në Gjeneratën e V-të të PTF.

Hyrje

Karakteristikë themelore në procedurën paraprake është se gjyqtari i procedurës paraprake, nuk merr asnjë veprim sipas detyrës zyrtare me një përjashtim të vogël por gjithnjë sipas propozimeve të arsyeshme ligjore të palëve dhe pjesëmarrësve tjerë në procedurë në situatat dhe kushtet e parapara sipas Kodit të Procedurës Penale të Republikës së Kosovës në zbatim nga 1 janari i vitit 2013, atëherë kur duhet të vendoset lidhur me kufizimin e lirisë dhe të drejtave të personit. Mbase në këtë drejtim Kodi i Procedurës Penale do të mbajë parimin e barazisë së palëve në këtë aspekt edhe në procedurën paraprake ku roli i prokurorit të shtetit është dominant. Edhe pse veprimet, vendimet dhe urdhëresat merren në propozim të palëve e asnjëherë sipas detyrës zyrtare këto veprime të gjykatësit të procedurës paraprake kanë rol të rëndësishëm meqenëse vendoset për liritë dhe të drejtat e personit përkatësisht kufizimit të tyre, ndërkaq veprimet hetimore të prokurorit dhe të policisë fitojnë legjitimitetin në këtë aspekt. Ndërkaq në rast se do të ndërmerreshin veprime të tilla pa vënien në dijeni përkatësisht lëshimin e urdhëresave nga gjykatësi i procedurës paraprake veprimet e tilla do të përbënin prova të papranueshme në procedurë penale që zhvillohej në gjykatë, më saktësisht që përcaktohet sipas përmbajtjes së nenit 257 paragrafi 2 të KPPK¹.

Roli dhe aktiviteti i gjyqtarit të procedurës paraprake vihet në lëvizje duke marrë vendime përkatëse, urdhëresa të caktuara vetëm e vetëm sipas propozimit të palëve dhe pjesëmarrësve tjerë në procedurën paraprake. Më saktësisht në vijim të kësaj teme, do mundohemi të pasqyrojmë rolin dhe kompetencat e gjyqtarit të procedurës paraprake sipas kësaj radhe:

1. Vendimet, urdhëresat sipas propozimit të prokurorit të shtetit-policisë,
2. Sipas propozimit të të pandehurit e mbrojtësit të tij dhe
3. Vendimet, urdhëresat sipas propozimit të te dëmtuarit, përfaqësuesit të tij ligjor dhe të autorizuar.

1. Vendimet, urdhëresat sipas propozimit të prokurorit të shtetit-policisë

1.1. Fillimi, vazhdimi, zgjerimi dhe pushimi i hetimeve.

Prokurori i shtetit me të vendosur që të fillon hetimet² për rastin që e ka para vetës në shqyrtim dhe pas analizimit të kallëzimit penal, më të gjetur se në përmbajtje ekziston dyshimi i bazuar se ndaj të paraqiturit ekzistojnë elementet se ka kryer veprë penale të caktuar, për të ardhur në ndriçim të rastit penal, prokurori kryen veprime joformale, kryen edhe ato formale duke marrë aktvendim me shkrim mbi fillimin e fazës se hetimeve ku menjëherë një kopje ia dërgon gjyqtarit të procedurës paraprake në mbështetje të nenit 104 paragrafi 1 të KPPK-së³. Ky

¹ Sipas paragrafit 2 theksohet se provat e marra me shkelje të dispozitave të procedurës penale janë të papranueshme kur ky Kod ose dispozita të tjera të ligjit shprehimisht parashikojnë kështu.

² Neni 102 paragrafi 1 të KPPK-së, faqe 45.

³ Neni 104 par.1 përcakton se Hetimi fillohet me aktvendim të prokurorit të shtetit. Aktvendimi përcakton personin kundër të cilit do të kryhet hetimi, kohën e fillimit të hetimit, përshkrimin e veprës penale dhe elementet e saj, Neni ³ Neni 104 par.1 përcakton se Hetimi fillohet me aktvendim të prokurorit të shtetit. Aktvendimi përcakton personin kundër të cilit do të kryhet hetimi, kohën e fillimit të hetimit, përshkrimin e veprës penale dhe elementet e saj, emërtimin ligjor të veprës penale, rrethanat dhe faktet që e justifikojnë dyshimin e arsyeshëm për veprën penale, nëse masat e fshehta dhe teknike të vëzhgimit apo hetimit janë autorizuar dhe provat me të dhënat e mbledhura deri në atë moment.

veprim i prokurorit ka edhe rëndësinë praktike të këtij akti meqenëse prej ditës së marrjes së këtij aktvendimi do të llogaritet kohëzgjatja se një person ka qenë nën hetime në një periudhë të caktuar por jo më gjatë se 6 (gjashtë) muaj nga fillimi i hetimeve, meqenëse për kohëzgjatjen më të madhe nevojitet autorizimi i veçantë nga gjykatësi i procedurës paraprake.

1.2. Detyrimet e Prokurorit të Shtetit ndaj Gjykatësit të Procedurës Paraprake

Prokurori i shtetit gjithashtu obligohet që të njoftojë gjykatësin e procedurës paraprake për zgjerimin e hetimeve dhe atë përshtatshëm sipas nenit 157 paragrafi 3 të KPPK, si dhe me faktin e pezullimit të hetimeve në mbështetje të nenit 157 paragrafi 4 të KPPK.

Në rastet kur hetimet nuk përfundojnë brenda periudhës dy vjeçare, prej ditës së fillimit të hetimeve prokurori duhet të paraqesë kërkesë me shkrim gjyqtarit të procedurës paraprake, së bashku me arsyet për zgjatjen e hetimit (neni 159 paragrafi 2 i KPPK).

1.3. Kërkesat e Prokurorit të Shtetit - detyrim përgjigjeje për Gjykatësin e Procedurës Paraprake?

Gjykatësi i procedurës paraprake mund të autorizojë një vazhdim të hetimit edhe për 6 muaj të tjerë, kur kjo sipas kërkesës së prokurorit arsyetohet me ndërlikueshmërinë e çështjes. Për veprat penale për të cilat parashihet dënimi me të paktën 5 vjet burgim gjykatësi i procedurës paraprake sipas kërkesës së re mund të autorizojë edhe një vazhdim deri në 6 muaj. Nëse edhe në këtë periudhë nuk janë kryer hetimet duke u arsyetuar me ndërlikueshmërinë e çështjes vetëm Gjykata Supreme e Kosovës përjashtimisht mund të autorizojë edhe një vazhdim prej 6 muajsh.

Pas marrjes së kërkesës për vazhdim të hetimeve gjykatësi i procedurës paraprake do të njoftojë të pandehurin dhe të dëmtuarin për hetimin dhe kërkesën e prokurorit të shtetit për vazhdimin e tij. I pandehuri dhe i dëmtuari kanë të drejtë të paraqesin deklaratat e tyre lidhur me vazhdimin e hetimit brenda 3 ditëve nga njoftimi. Vendimi i gjykatësit të procedurës paraprake lidhur me vazhdimin e hetimit i nënshtrohet ankesës nga palët dhe i dëmtuari.

Prokurori i shtetit i cili ka parashtruar kërkesë për zgjatje të hetimit dhe gjatë periudhës pritëse të vendimit për zgjatje hetimesh, prokurori në situata kur zhvillon hetime edhe pse pa marrë vendimin formal për shkak të situatave të ngutshme për të siguruar prova, është i obliguar që ta njoftojë gjyqtarin e procedurës paraprake.

1.4. Mbledhja e provave dhe ekspertizat

Marrë parasysh faktin se provat janë produkt i procedurës penale, në të kaluarën provat kryesisht janë pranuar si të ligjshme sepse ato siguroheshin përmes urdhrin të gjyqtarit apo prokurorit dhe si të tilla përfshiheshin në aktakuzë dhe pastaj pranoheshin nga gjyqtari për konfirmim. Ky proces normal ishte formal dhe mund të mos garantojë mbrojtjen e të drejtave

të palëve dhe as t'i shërbente interesave të drejtësisë, pasi që provat jo të plota mund të pranohen apo provat e rëndësishme, marrja e të cilave nuk është urdhëruar mund të humben.

Sipas kodit aktual në zbatim nga 1 Janari 2013, roli dhe rëndësia e provave është më e sofistikuar, posaçërisht gjatë fazave më të hershme e që ndërlidhet me veprimet fillestare. Sa për ilustrim, sipas nenit 70 policia mund të sigurojë prova gjatë hapave fillestarë pa mbikëqyrjen e prokurorit por personi i cili mbledh provat nga ana e policisë duhet të jetë mirë i trajnuar dhe duhet të jetë i aftë dhe në gjendje për ti shpjeguar veprimet e ndërmarra prokurorit, e më vonë edhe gjykatësit dhe kjo mënyrë lehtë i bën provat e transportueshme (të pranueshme) – neni 150 paragrafi 7 dhe 8 që janë marrë pa urdhër hetimi nga prokurori apo gjyqtari. Kjo bënë për të kuptuar se rolet e pjesëmarrësve në procedurë në dekadën e fundit kanë ndryshuar dukshëm në krahasim me të kaluarën.

Përderisa me dispozitat të KPPK-së, të mëparshëm sipas dispozitës së nenit 176 theksohet se ekspertimin e urdhëron gjykata në bazë të kërkesës së prokurorit të shtetit, mbrojtësit të të pandehurit apo të dëmtuarit, pa dashur të bëjë përjashtimin ndonjëherë sipas detyrës zyrtare. Ndërkaq sipas nenit 139 par.1 gjykata çdo herë urdhëron që të bëhet inspektimi i kufomës dhe autopsisë, kurse neni 187 ekspertimin e drejton gjykatësi i procedurës paraprake. Për dallim, KPPK-ja që është në fuqi, sipas nenit 137 përcakton se prokurori i shtetit mund të nxjerrë vendime për caktimin e ekspertit duke marrë parasysh edhe propozimet e palëve në procedurë, që këta të fundit mund t'i shfaqin mos pajtime duke dhënë secili propozimet individuale. Kjo përzgjedhje mund të sfidohet nga i pandehuri apo pala e dëmtuar⁴, ashtu që gjyqtari i procedurës paraprake duhet të merr vendim përkitazi me sfidimin brenda dhjetë ditëve. Sipas nenit 141 i pandehuri mund të kërkojë që prokurori i shtetit ta caktojë ekspertin, ose mund ta paguajë vetë ekspertin. Nëse paraqiten mendime të kundërta të të dy ekspertëve atëherë gjyqtari apo prokurori i shtetit mund të kërkojnë mendimin e një eksperti tjetër.

Gjithashtu gjykata urdhëron që për materiet e dyshimta të gjetura në kufomë, të kryhen analizat toksikologjike⁵. Ndërkaq sipas nenit 144 paragrafi 4 ekzaminimi fizik që ndërlidhet me ndërhyrje trupore siç është marrja e mostrave të gjakut gjatë kontrollit fizik mund të bëhet vetëm me urdhrin e gjykatësit ose me pranimin e vullnetshëm të personit në fjalë. Derisa në nenin 144 par. 9 të KPPK-së, theksohet “se shtrëngimi për ekzaminimet fizike dhe kontrole të tilla mund të përdoret vetëm me urdhër të posaçëm të gjykatës”. Është interesant se në nenin 76 të KPPK-së, paragrafi 5 kur policia kryen alkotestin dhe duhet ti merr mostrat e urinës ose të frymëmarrjes theksohet se mostrat nuk duhet të merret me detyrim pa urdhrin e gjykatës.

Me dispozitat e nenit 148 paragrafi 2 të KPPK autopsinë, kontrollin fizik, përveç rasteve nga neni 145 paragrafi 2 deri 4 dhe 76 të këtij Kodi, kontrolli psikiatrik, kontrolli molekular e gjenetik dhe analizat e ADN-së mund të urdhërohen vetëm nga gjyqtari i procedurës paraprake përveç në rastet kur dëshmitari ose i dëmtuari pajtohet që këto veprime të ndërmerren nga policia ose prokurori. Sipas kësaj dispozite shihet qartë se edhe këto veprime dhe urdhëresa

⁴ Neni 137 par. 2.1 KPPK-ës, faqe 61, përcakton se i pandehuri, mbrojtësi, viktimja ose mbrojtësi i viktimave mund të kundërshtojë përzgjedhjen e ekspertit bazuar në kualifikimet e tij apo konfliktin potencial të interesit duke paraqitur kundërshtim tek gjyqtari i procedurës paraprake. Gjyqtari i procedurës paraprake merr aktvendim mbi përzgjedhjen e ekspertit brenda (10) ditëve prej momentit të caktimit të ekspertit nga ana e prokurorit.

⁵ neni 143 paragrafi 2 i KPPK

janë në kompetencën e gjykatësit të procedurës paraprake por përjashtimisht me pajtimin e të dëmtuarit dhe dëshmitarit këto veprime do të ndërmerren nga policia ose prokurori publik dhe do të jenë veprime të ligjshme.

Gjykatësi i procedurës paraprake në rastet kur një dëshmitar apo ekspert nuk paraqitet ose nuk pranon të paraqitet pa arsye ligjore para prokurorit të shtetit, sipas propozimit të prokurorit të shtetit GjPP do të shqiptojë gjobitjen në shumë prej 250 euro për mos paraqitje⁶, për sa herë që thirrja i është bërë në mënyrën e rregullt të paraparë me ligj. Po ashtu vlen të theksohet se në situatën kur dëshmitari paraqitet kur është thirrur, dhe pasi i bëhet me dije për pasojat e mos deklarimit dhe refuzon të dëshmojë pa arsye ligjore përkundër dënimit të shqiptuar, prapë refuzon të dëshmojë mund të burgoset dhe atë për aqë kohë sa ai refuzon të dëshmojë por jo më shumë se një muaj ditë apo përderisa dëshmia e tij bëhet e panevojshme. Po ashtu edhe masat e tjera që ndërliken me caktimin e ekspertëve rreth kryerjes së ekspertizave, e që mund të jenë për fusha të ndryshme, këto masa urdhërohen vetëm nga gjykatësi i procedurës paraprake në varësi të natyrës së veprës penale për të cilën janë duke u kryer hetimet.

1.5. Urdhëresa gjyqësore mbi kontrollin e lokaleve dhe personave duhet të gëzojë mbështetje ligjore

Sipas kërkesës së prokurorit të shtetit, gjykatësi i procedurës paraprake mund të urdhëroj kontrollin e një shtëpie, të lokaleve të tjera të mëdha, të pronës së një personi të caktuar kur ekziston dyshimi i bazuar se personi i tillë ka kryer veprë penale që ndiqet sipas detyrës zyrtare dhe kur ka gjasa që kontrolli të rezultoi me arrestimin e këtij personi ose me zbulimin dhe konfiskimin e provave të rëndësishme për procedurën penale. Në të njëjtat kushte mund të urdhëroj kontrollin personal të një personi konkret kur ka gjasa reale se kjo kontrollë do të rezultoi në zbulimin e gjurmëve ose me konfiskimin e personave të një veprë penale. Urdhëresën do ta zbatojë policia gjyqësore. Kjo çështje është rregulluar me nenin 105 par. 1,2,3 dhe 5 të KPPK-së. Ky kontroll nuk është i njëjtë me kontrollin e përkohshëm për siguri që e kryen policia pa urdhër të gjykatës përshtatshmërisht me dispozitën ligjore të kodit të ri në zbatim.

Vetëm përjashtimet sipas nenit 110 të KPPK, në rrethanat e ngutshme kur urdhri me shkrim për kontrolle nuk mund të merret me kohë dhe nëse ekziston rrezik real për vonesë që mund të rezultojë me humbjen e provave ose në rrezik ndaj jetës ose shëndetit të njerëzve, policia gjyqësore mund të fillojë kontrollin në bazë të lejes gojore të gjyqtarit të procedurës paraprake. Kur policia ndërmerr kontrolle pa urdhër të shkruar gjyqësor në rrethanat që i përcakton dispozita e nenit 110 paragrafi 1 dhe 5 të KPPK obligohet që në afat prej 12 orësh ti dërgoj raport prokurorit të shtetit dhe gjykatësit të procedurës paraprake⁷.

⁶ Shih nenin 135 par.1 dhe 2 të KPPK-së

⁷ Neni 110 par.6 i KPPK-së, përcakton se kur policia ndërmerr kontroll pa urdhër të shkruar gjyqësor brenda afatit prej 12 orësh pas kontrollit i dërgon raport lidhur me këtë prokurorit të shtetit dhe gjyqtarit kompetent nëse për këtë çështje është caktuar ndonjë gjyqtar në mënyrë që të merr aprovimin retroaktiv gjyqësor të kontrollit në pajtim me dispozitën kushtetuese.

Parimisht dhe ligjërisht asnjë urdhër kontrolli nuk do duhej lëshuar nga GjPP, pavarësisht që para vetës ka një kërkesë nga prokurori apo policia për një gjë të tillë, nëse ndaj personit për të cilin kërkohet urdhër kontrolli ekziston vetëm një dyshim se ka kryer vepër penale, përderisa ndaj tij nuk është marrë një aktvendim mbi fillimin e hetimeve për një dyshim të bazuar se ka kryer vepër penale. Kjo lë të kuptohet se nuk do duhej të ndodh në praktikën e përditshme një gjë e tillë, pa dashur që të hyjmë në saktësim të rasteve që janë evidente sigurisht në secilin regjion ku më shumë e ku më pak, dhe jo për shkak që mungon profesionaliteti, por për shkak të angazhimeve të shumta ditore të prokurorëve dhe gjyqtarëve si rezultat i numrit të madh të lëndëve që vazhdimisht kanë para vetes në mungesë të kuadrit të mjaftueshëm. Për më tepër shpesh janë të detyruar që kërkesat e tilla t'i bartin për në punë tek stafi mbështetës për t'i punuar, e që këta të fundit si në prokurori dhe gjykata i punojnë në emër të bartësve të lëndës, ashtu që në pamundësi të një kontrollimi të duhur, prokurorët dhe gjyqtarët i nënshkruajnë nganjëherë pa pasur kohë për t'ju bërë një vështrim përmbajtjesor si kërkesës apo urdhrit të punuar, e që si pasojë për shkak të shkeljeve të tilla, në një stad të mëvonshëm, gjykata i shpall si të pa pranueshme qoftë sipas detyrës zyrtare apo kundërshtimit të të pandehurit apo mbrojtësit të tij⁸, sepse nuk janë marrë në përshtatshmëri me dispozitat ligjore dhe kështu vihet tek rrezikimi i humbjes së rastit për të cilin është ngritur akti akuzues dhe përkundër realitetit që vepra penale ka ndodhur. Thënë ndryshe, asnjë urdhër kontrolli nuk do duhej të ndodhë pa një bazë ligjore të përshkruar si me lartë më përjashtim të rasteve të cekura dhe të përcaktuara në nenet 110 dhe 111 të KPPK-së, nëse nuk kemi një Aktvendim të fillimit të hetimeve ndaj një apo më shumë të pandehurve për të cilin ekziston një dyshim i bazuar.

1.6. Masat e fshehta teknike të vëzhgimit dhe hetimit

Gjithashtu, gjykatësi i procedurës paraprake lëshon një seri urdhëresash me propozim të prokurorit dhe palëve sipas kapitullit XXIX masa të fshehta dhe teknike të vëzhgimit dhe hetimit.

Kështu sipas nenit 91 paragrafi 1 dhe 2 të KPPK-së, gjyqtari i procedurës paraprake me kërkesë të prokurorit të shtetit mund të urdhërojë secilën masë të paraparë me Kod. Kuptohet se për lëshimin e urdhëresës së masave të fshehta teknike do të vlerësohen kushtet dhe rrethanat konkrete për secilin rast veç e veç.

Në raste të ngutshme kur pritja e urdhrit të gjykatësit të procedurës paraprake nga paragrafi 2 i nenit 91 do të rrezikonte sigurinë e hetimeve ose jetën dhe sigurinë e të dëmtuarit, dëshmitarit, informatorit ose anëtarëve të familjes së tyre prokurori i shtetit mund të jep urdhër të përkohshëm për njërën nga 10 masat e përmendura. Urdhri i tillë i përkohshëm e humb fuqinë nëse nuk konfirmohet me shkrim nga gjyqtari i procedurës paraprake brenda 24 orëve nga momenti i lëshimit.

Sipas nenit 96 paragrafi 6 dhe 9 të KPPK-së, prokurori i shtetit informon me shkrim me anë të postës rekomandë çdo person të përfshirë në urdhër për faktin se i është nënshtruar regjimit të masave të fshehta dhe se ka të drejtë ankese në Panelin e vëzhgimit dhe rishqyrtimit të

⁸. Neni 249 par.1 pika 1.1, 1.2,1.3 të KPPK-ës, faqe 113-114

hetimeve, përmes kryesuesit të organit kompetent në lëmin e çështjeve gjyqësore, brenda 6 muajve dhe se atij i lejohet qasje në materialet e mbledhura nëse më nuk ekziston dyshimi i bazuar se ka kryer veprën penale ose prokurori i shtetit nuk ka ngritë aktakuzë brenda një viti pas përfundimit të urdhrit (neni 96 paragrafi 1).

Në raste të veçanta sipas kërkesës së prokurorit, gjykatësi i procedurës paraprake mund të urdhërojë që personi i cili i është nënshtruar urdhrit të mos i lejohet qasje në sende dhe materiale të mbledhura gjatë hetimeve të fshehta nëse qasja e personit i cili i është nënshtruar urdhrit në materiale të tilla do të rrezikonte sigurinë e hetimeve apo jetën apo sigurinë e të dëmtuarit, dëshmitarit, informatorit ose anëtarëve të familjes së tyre ose që një njoftim i tillë të vonohet por jo më shumë se një vit nëse zbatimi i detyrimit të tillë para skadimit të periudhës së skaduar do të rrezikonte sigurinë e hetimeve, sigurinë a jetën e të dëmtuarit, dëshmitarit, informatorit ose anëtarëve të familjes së tyre.

Ndërkaq, në mbështetje të paragrafit 3 të nenit 96 gjykatësi i procedurës paraprake me kërkesën e prokurorit të shtetit mund të urdhërojë me shkrim që lidhur me informatorin, ose zyrtarin e autorizuar të policisë gjyqësore, që ka zbatuar masat sipas këtij kapitulli, që emrat, adresat, vendi i punës, profesioni a informacioni tjetër në materiale të tilla që do të mund t'i identifikonte ata të fshihen apo të shmangen si dhe të dhënat në materiale të mbledhura që identifikojnë personat e tillë. Urdhri i tillë mund të lëshohet para se të informohet personi ndaj të cilit është marrë urdhri.

Subjektet që marrin pjesë në procedurën paraprake, duhet të respektojnë decidivisht procedurën e marrjes së masave nga ky kapitull, meqenëse urdhëri për masën dhe zbatimin e saj nëse është i paligjshëm do të trajtohet si provë e papranueshme në rrjedhën e shqyrtimit gjyqësor në kuptim të nenit 97 par.1.

1.7. Masa e sigurimit të prezencës së të pandehurit, pengimin e ri kryerjes së veprës penale dhe siguri për zhvillim të procedurës penale.

Roli dhe aktiviteti i gjykatësit të procedurës paraprake gjithashtu vihet në dukje te kapitulli X, për lëshimin e ndonjërës nga masat për sigurimin e pranisë së të pandehurit në procedurë, në kuptim të nenit 173 paragrafi 4 lidhur me nenin 175 paragrafi 4 të KPPK-ës, gjykatësi i procedurës paraprake lëshon urdhëresat ne saje te propozimeve dhe varësisht nga kushtet arsyetuese ne propozim qe kërkohet specifikishtë mund te lëshoj njëjërën nga masat ne vijim:

- urdhër arresti (neni 175)
- premtimi i të pandehurit se nuk do të braktisë vendqëndrimin (neni 176),
- ndalimi për t'i ofruar vendit ose personit të caktuar (neni 177),
- paraqitja në stacionin policor (neni 178),
- dorëzania (neni 179),
- arrestim shtëpiak neni 183 i KPPK-ës
- diversioni (neni 184) dhe
- caktimin e paraburgimit (neni 187)

Çdo njëra nga masat e përmendura lëshohet në momente dhe situata të caktuara, siç është atëherë kur kemi të bëjmë me kryerës veprash penale të cilët nuk ndihmojnë organet në ndriçimin e rasteve penale, duke filluar nga injorimi i marrjes dhe mos lajmërimi te organi procedues. Se çfarë urdhëresa lëshon gjyqtari i procedurës paraprake varet prej rastit në rast dhe nga vetë arsyeshmëria e kërkesës së prokurorit të shtetit, neni 188 paragrafi 1 të KPPK-së. Kjo do të thotë se pavarësisht nga arsyeshmëria dhe nevoja e sigurimit të pranisë së të pandehurit në procedurë varet aplikimi i masës të cilën e lëshon GjPP. Çdonjëra nga masat lëshohet sipas kërkesës së prokurorit kur çështja ndodhet në hetim e sipër tek prokurori, e nëse janë shtjerrë mundësitë paraprake ligjore të shfrytëzuar nga prokurori dhe janë plotësuar kushtet ligjore që përcaktohen për çdonjëren nga masat e cekura, atëherë GjPP, përshtatshmërisht me rrethanat arsyetuara të kërkesës lëshon ndonjëren nga masat e nevojshme për tu siguruar prania e të pandehurit.

Kërkesa për masë nuk është obligative të respektohet për lëshuarje, nëse alternativat e masave tjera janë mjaftuese për kërkesat që i nevojiten organit procedues (prokurorit).

1.7.1. Paraburgimi, caktimi, vazhdimi, ndërprerja dhe zbatimi i paraburgimit

Meqenëse është njëra ndër masat më të ashpra të kufizimit të lirisë dhe të drejtave të personit atëherë do të përpunohet paksa më gjerësisht.

Në mbështetje të nenit 188 paraburgimin e cakton gjyqtari i procedurës paraprake në bazë të kërkesës me shkrim të prokurorit të shtetit pas seancës së dëgjimit.

Në seancën e dëgjimit mbi paraburgimin prezent domosdoshmërisht do të jetë prokurori i shtetit dhe mbrojtësi i të pandehurit. Edhe në rastin kur i pandehuri nuk angazhon mbrojtës, mbrojtja do t'i caktohet sipas detyrës zyrtare meqenëse është fjala për mbrojtjen e obligueshme sipas nenit 188 paragrafi 4 të KPPK. Në seancë prokurori i shtetit paraqet arsyet edhe gojarisht për paraburgimin, ndërkaq i pandehuri dhe mbrojtësi i tij mund të përgjigjen duke prezantuar argumente të tyre në kuptim të nenit 188 par.5 të KPPK⁹.

Ndaj aktvendimit për përcaktimin e paraburgimit, palët kanë të drejtë të paraqesin ankesë brenda 24 orëve nga koha e dorëzimit të aktvendimit. Për ankesë vendoset në Kolegjin Shqyrtues të Gjykatës së Apelit, brenda 48 orëve nga paraqitja e saj.

Kur gjyqtari i procedurës paraprake e refuzon kërkesën e prokurorit të shtetit për caktimin e paraburgimit, ai mund të urdhëroj cilën do masë tjetër nga kapitulli X – masat për sigurimin e pranisë së të pandehurit.

Sipas dispozitave të nenit 190 paraburgimi mund të zgjatë më së shumti një muaj nga dita e arrestimit në bazë të aktvendimit të parë të gjykatësit të procedurës paraprake. Pas kësaj kohe

⁹Neni 188 përcakton procedurën për urdhrin për paraburgim, më saktësisht par.5 citon se: në seancë dëgjimore për paraburgim prokurori i shtetit paraqet arsyet mbi kërkesën e paraburgimit. I pandehuri dhe mbrojtësi i tij mund të përgjigjen duke prezantuar argumentet e tyre. Ne lidhje me këtë sipas par.6 të nenit 188 gjyqtari i procedurës paraprake vendos, shih KPPK faqe 86.

ai mund të mbahet në paraburgim vetëm me aktvendim të gjykatës mbi vazhdimin e paraburgimit¹⁰.

Para ngritjes së aktakuzës, paraburgimi mund të zgjasë më së shumti një vit, përkatësisht nëse janë në pyetje veprat penale të dënueshme më me pak se 5 vjet, paraburgimi zgjatë 4 muaj, ndërkaq për veprat penale të dënueshme me burgim mbi 5 vjet, paraburgimi zgjatë 8 muaj. Në raste të caktuara mund të vazhdohet deri më 4 muaj për vepra penale të dënueshme me më pak se 5 vjet burgim, ose 12 muaj kur procedura zbatohet për vepër penale të dënueshme në të paktën 5 vjet burgim, në rrethana të jashtëzakonshme kur mosparaqitja e aktakuzës brenda afatit nga paragrafi 2 neni 190 ndërlidhet me ndërlikueshmërinë e rastit ose me faktorë të tjerë që nuk mund t'i atribuohen prokurorit të shtetit. Nëse aktakuza nuk ngritet para kalimit të afateve të përmendura i paraburgosuri lirohet.

Referuar nenit 191 të KPPK-së, që rregullon zgjatjen e paraburgimit, kuptohet se para ngritjes së aktakuzës çdo herë duhet të bëhet sipas propozimit të prokurorit të shtetit i cili do të vë në dukje arsyet e caktimit dhe vëzhgimit të paraburgimit dhe se sa janë ndërmarrë të gjitha veprimet e arsyetueshme për të përjashtuar zbatimin e hetimit.

Sipas nenin 191 par. 3 paraburgimi i caktuar nga gjyqtari i procedurës paraprake mund të zgjatet nga gjyqtari paraprak, gjyqtari individual si dhe kryetari i trupit gjykues, e gjitha kjo në varësi se në cilën fazë të procedimit ndodhet çështja penale. Për dallim nga kodi aktual në zbatim, sipas kodit të mëparshëm të vitit 2004 e që ishte në zbatim gjerë me 31 dhjetor 2012, zgjatjen e paraburgimit në kuptim të nenit 284 dhe 185 par.3 fillimisht e bënte për një muaj gjyqtari i procedurës paraprake ndërsa zgjatjen e bënte kolegji prej tre gjyqtarësh, jo më shumë se dy muaj, brenda afateve të parapara me nenin 284 të këtij kolegji, pas dorëzimit të parashtrësve nga i pandehuri dhe mbrojtësi i tij, ndërkaq paraburgimi i caktuar nga kolegji prej 3 gjyqtarësh mund të zgjatet nga gjyqtari i procedurës paraprake jo më shumë se një muaj, brenda afateve të parapara me nenin 284 të këtij Kodi pas seancës së dëgjimit. Prej kësaj kuptohet se paraburgimi një herë i caktuar nga gjyqtari i procedurës paraprake, mund të zgjatet nga kolegji penal dhe të vazhdohet përsëri nga gjykatësi i procedurës paraprake, për një muaj pas seancës dëgjimore dhe në këtë mënyrë alternativisht, do të bëhet vazhdimi i paraburgimit deri në maksimumin nga neni 284 i këtij Kodi. I dëmtuari dhe mbrojtësi i viktimave mund të kërkojnë formalisht apo jo formalisht nga prokurori i shtetit që ky i fundit të intervenoj me kërkesë për vazhdim të paraburgimit. I pandehuri dhe mbrojtësi informohen me propozimin jo më vonë se tri (3) ditë para skadimit të paraburgimit të caktuar me aktvendimin e fundit¹¹.

1.7.2. Ndërprerja e paraburgimit sipas mbikëqyrjes së Gjykatës

Në bazë të nenit 197 të KPPK-së, paraburgimi mund të ndërpritet me pëlqimin e prokurorit të shtetit nga gjykatësi i procedurës paraprake. Në raste mospajtimi vendos Kolegji Penal brenda 48 orëve nga pranimi i kërkesës së Gjykatësit.

¹⁰.Neni 191 par.1 i KPPK-ës,

¹¹ . Neni 191 par.2 të KPPK

Theksimi i lartcekur që ndërlidhet me fillimin e punimit, i potencuar se gjyqtari paraprak vepron vetëm sipas kërkesave të palëve procedurale, me përjashtime të vogla, na solli deri tek fjala e ripërsëritur se mu në këtë dispozitë të nenit 192 par.1 se vendosja për ligjshmërinë e paraburgimit sipas detyrës zyrtare dhe se para se të marrë vendim për ndërprerje të paraburgimit, GjPP tri ditë përpara e lajmëron prokurorin e shtetit, e që ky i fundit ka të drejtë ankimi të kolegji shqyrtues prej tre gjyqtarëve, kundër aktvendimit të gjyqtarit të procedurës paraprake për ndërprerje paraburgimi. Kolegji shqyrtues nxjerrë aktvendim brenda 48 orëve.

Me dispozitat e Kodit të Procedurës Penale dhe pikërisht nenit 192 paragrafi 2 deri 4, është paraparë një procedurë e re për heqjen e paraburgimit dhe atë vlerësimi i ligjshmërisë së caktimit dhe vazhdimit të paraburgimit ose habis korpus(*habeas corpus*) procedura. Sipas kërkesës së të paraburgosurit ose mbrojtësit të tij në çdo kohë mund t'i ankohen gjyqtarit të procedurës paraprake që të vendosë mbi ligjshmërinë e paraburgimit.

Gjyqtari i procedurës paraprake mund të zbatojë seancën e dëgjimit në pajtim me nenin 188 paragrafi 3,4,5 dhe 6 nëse në shikim të parë me ankesë vërtetohet se:

Arsyet për paraburgim nga neni 187 i këtij Kodi që nga vendimi gjyqësor për paraburgim kanë pushuar së ekzistuari, ndryshimit të rrethanave ose zbulimit të fakteve të reja ose ndalimi për ndonjë arsye tjetër është i paligjshëm.

Gjyqtari i procedurës paraprake në seancë dëgjimi urdhëron lirimin e menjëhershëm të të paraburgosurit kur konstaton se:

- Kanë pushuar së ekzistuari arsyet e paraburgimit nga neni 187 të këtij Kodi,
- Ka kaluar afati i paraburgut i urdhëruar nga gjykata (prokurori nuk ka ushtruar kërkesë për vazhdimin e paraburgimit),
- Afati i paraburgimit i caktuar nga gjykata kalon afatin e paraparë në nenin 190 (8,12 muaj) ose
- Ndalimi për ndonjë arsye tjetër është i paligjshëm¹².

1.7.3. Zbatimi i paraburgimit në Institucionin Korrektues

Gjykatësi i procedurës paraprake vendos në marrëveshje me drejtorin e institucionit që i paraburgosuri të punojë në aktivitete që i përgjigjen aftësive të tij fizike dhe mendore në institucionin e burgut (neni 199 par. 2 të KPPK).

Me leje të gjykatësit të procedurës paraprake e nën mbikëqyrjen e tij ose personit të caktuar nga ai i paraburgosuri mund të vizitohet nga farefisi i afërm, nga mjeku apo persona të tjerë (neni 200 par.2 i KPPK-së).

Me dijeninë e gjykatësit të procedurës paraprake përfaqësuesit e zyrës së ndërlidhjes ose Misionit Diplomatik pa mbikëqyrjen e gjykatësit kanë të drejtë të vizitojnë shtetasin e tyre,

¹². Shih nenin 189 par.1,2,3 dhe 4 të KPPK-së

sikurse edhe përfaqësuesit e organizatave ndërkombëtare të vizitojnë të paraburgosurit që kanë statusin e refugjatit (neni 200 par. 2).

Të paraburgosurit mund të korrespondojnë ose të kenë kontakte me persona jashtë institucionit në dijeni dhe nën mbikëqyrjen e gjykatësit të procedurës paraprake. Pas konsultimit me prokurorin e shtetit mund të ndalojë një komunikim të tillë me arsyet ligjore (neni 200 paragrafi 4).

Sipas nenit 201 gjykatësi i procedurës paraprake mund të shqiptojë dënim disiplinor të ndalimit ose kufizimit të vizitave a korrespondencës së paraburgosurit që ka bërë shkelje disiplinore (neni 201 paragrafi 1 dhe 2 të KPPK-ës).

1.8. Mbrojtja e të dëmtuarit, dëshmitarit dhe dëshmitarit bashkëpunues

Prokurori i shtetit, i pandehuri, mbrojtësi i të pandehurit, dëshmitari bashkëpunues apo dëshmitari, në cilën do fazë mund ti paraqesin Gjyqtarit kompetent kërkesën me shkrim për urdhër - mbrojtje ose anonimitet.

Me dispozitat e nenit 220 dhe 222 të KPPK-së mund të shpallet dëshmitar bashkëpunues personi i cili ka marrë pjesë në kryerjen e veprës penale e sipas propozimit të prokurorit shtetit.

Po ashtu me nenin 220 par.1 dhe 226 të KPPK-së, gjykatësi i procedurës paraprake në propozim të prokurorit të shtetit, të dëmtuarit ose dëshmitarit, gjithashtu mund të shpallen si dëshmitarë të mbrojtur.

Për të dy këto raste urdhëresën pas seancave të mbyllura do ta lëshoj gjykatësi i procedurës paraprake.

2. Sipas propozimit të të pandehurit e mbrojtësit të tij

Sipas dispozitës së nenit 125 të KPPK-së i pandehuri mund të paraqesë ankesë te gjyqtari i procedurës paraprake për të vendosur mbi ligjshmërinë e detyrimit të tij për t'ju paraqitur prokurorit të shtetit. Kjo dispozitë ka hasur në reagime qysh prej kur Kodi ka qenë projekt i publikuar. Është e vërtetë se dispozita e nenit 125 nuk ka rregulluar deri në fund këtë kompetencë të gjykatësit të procedurës paraprake.

Megjithatë dispozitat e procedurës penale duhet të interpretohet në favor të të pandehurit dhe të merret parasysh se i pandehuri për herë të parë po njoftohet se ndaj tij po zhvillohen hetimet kur e merr ftesën për tu paraqitur te prokurori shtetit. Meqenëse edhe dispozitat e Kodit të Procedurës Penale bazohen në Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut andaj edhe në vendimet e Gjykatës Evropiane për të drejtat e njeriut sipas përcaktimit të kësaj gjykate “akuzë penale quhet edhe çdo njoftim nga organi shtetëror se po ngarkohet për një veprë personi i caktuar”. Kjo çështje edhe tani e tutje ka mbetur e diskutueshme meqenëse edhe dispozita ka lënë zbrazëti sidomos në vendimet e mundshme të gjykatësit të procedurës paraprake. Për më tepër deri më tani nuk është shënuar ndonjë ankesë e tillë.

Sipas dispozitës së nenit 213 par. 3 të KPPK-së, mbrojtësi i të pandehurit duhet t'i lejohej nga prokurori shtetit që të shikojë, të kopjoj ose fotografojë shkresa, libra, dokumente, fotografi dhe objekte tjera materiale në zotërim të prokurorit të shtetit, materialet të cilat shërbejnë për përgatitjen e mbrojtjes si prova që janë marrë nga i pandehuri apo kanë qenë pronë e tij varësisht nga rasti. Prokurori i shtetit mund të refuzojë, por në raste të tilla mbrojtësi mund të kërkojë nga gjyqtari i procedurës paraprake të lejoj shikimin e kopjimin ose fotokopjimin. Po ashtu sipas nenit 214 par.1 edhe nëse një gjë e tillë refuzohet nga gjykata dhe prokurori që është normuar në par.2 të nenit 214 atëherë të dëmtuarit dhe mbrojtësit i lind e drejta ligjore të paraqet ankesë të GJPP e që vendosja e këtij të fundit është vendim përfundimtar.

2.1. Vendimet e gjyqtarit të procedurës paraprake janë përfundimtare

Personi i arrestuar nga policia gjyqësore jo më vonë se 6 orë nga momenti i arrestimit, prokurori i shtetit duhet që për të dyshuarin të lëshoj vendimin mbi ndalimin gjë që më Kodin e Përkohshëm të vitit 2004 e kishte edhe oficeri i policisë gjyqësore. Ndaj vendimit mbi ndalim sipas KPP, aktual, e drejta në ankesë i lind të dyshuarit dhe mbrojtësit të tij të angazhuar në afat prej 24 orësh, tek gjykatësi i procedurës paraprake.

Gjykatësi i procedurës paraprake vendos për ankesë brenda 48 orëve nga momenti i arrestimit. Gjithashtu i pandehuri ka të drejtë të kërkojë nga prokurori i shtetit marrjen e ndonjë prove konkrete¹³. Nëse prokurori shtetit refuzon kërkesën për marrjen e provës, i pandehuri mund t'i ankohet gjyqtarit të procedurës paraprake ndaj vendimit të tillë. Edhe në këtë rast Kodi i Procedurës Penale nuk ka zgjedh definitivisht këtë çështje dhe nuk ka përcaktuar vendimin e mundshëm dhe karakterin e tij në këtë procedurë.

3. Vendimet, urdhëresat sipas propozimit të të dëmtuarit, përfaqësuesit të tij ligjor dhe të autorizuar

I dëmtuari në procedurën e tanishme penale ka një zgjerim të të drejtave në procedurën penale dhe trajtim më adekuat, madje në disa vepra penale si kundër integritetit trupor, dhunë seksuale ka trajtimin e palës së barabartë me palët e rregullta procedurale (neni 219 paragrafi 1, pika 7 lidhur me nenin 374 par. 2 të KPPK-së).

Po ashtu, i dëmtuari gjatë procedurës penale paraprake (hetimeve), me qëllim të marrjes dhe ruajtjes së provës mund të kërkojë nga prokurori i shtetit marrjen e ndonjë prove konkrete brenda dhe jashtë vendit¹⁴, ashtu që ky i fundit varësisht nga kënd-vlerësimi vendos për rëndësinë e provës dhe dobishmërinë e saj për procedurë të mëvonshme dhe në bazë të këtij aprovimi bënë aprovimin apo refuzimin e saj duke u thirrur në nenin 217 par. 1,2,3,4.

Sipas propozimit të të dëmtuarit në mbështetje të nenit 218 par. 2 të KPPK-ës, gjykatësi i procedurës paraprake merr aktvendim për sigurimin e kërkesës pasurore juridike.

¹³ .Shih nenin 216 par.1 të KPPK-së

¹⁴ Neni 219 par.1,2,3,4,5,6,7 të KPPK-së

I dëmtuari dhe përfaqësuesi i tij ligjor ose përfaqësuesi i autorizuar kanë të drejtë të shikojnë, kopjojnë ose fotografojnë shkresat dhe provat materiale që i disponon prokurori i shtetit nëse legjitimohet interesi i tij. Në rast që prokurori refuzon këtë kërkesë të të dëmtuarit, i dëmtuari paraqet ankesë tek gjyqtari i procedurës paraprake.

Vendimi i gjyqtarit të procedurës paraprake është përfundimtar, por në rast se refuzon shikimin e shkresave për këtë vendos kolegji penal.

Gjithashtu sikurse për të pandehurin edhe për të dëmtuarin në dispozitat e nenit 216 të KPPK-së është paraparë e drejta që të kërkojë nga prokurori i shtetit marrjen e ndonjë prove konkrete. Në rast se refuzon prokurori, i dëmtuari mund t'i ankohet gjyqtarit të procedurës paraprake ndaj vendimit të tillë.

4. Mundësia hetuese e jashtëzakonshme

Me dispozitat e nenit 149 të Kodit të Procedurës Penale është paraparë mundësia hetuese e jashtëzakonshme, kur prokurori i shtetit ose i pandehuri mund të kërkojë nga gjyqtari i procedurës paraprake të marrë dëshmi nga dëshmitari ose të kërkojë mendimin e ekspertit, me qëllim të ruajtjes së provës kur ekziston vetëm një mundësi për marrjen e provës së rëndësishme ose kur ka rrezik potencial se kjo provë nuk do të mund të merrej gjatë shqyrtimit gjyqësor.

Në situatat kur GJPP refuzon propozimin e paraqitur nga palët e autorizuar sipas KPPK-së, automatikisht derivon e drejta ligjore e parashtrimit të ankesës tek kolegji prej tre gjyqtarëve. Në rast se gjykatësi ndërmer këto veprime hetimore do të mbajë seancën dëgjimore për marrjen e dëshmisë, nga dëshmitari dhe eksperti në prezencën e të pandehurit, mbrojtësit të tij dhe prokurorit të shtetit, ndërkaq i dëmtuari dhe përfaqësuesi i tij do të informohen për seancën e dëgjimit dhe ata kanë të drejtë të jenë të pranishëm.

5. Përfundim

Përshkruar si me lartë rezulton se Gjyqtari i Procedurës Paraprake është një subjekt me një rol dhe rëndësi të veçantë në radhën e subjekteve tjera procedurale. Roli dhe pozita e GJPP, kompetencat dhe autorizimet ligjore të përcaktuara janë dëshmi që paraqesin rolin e tij në një stad avancimi, për kontroll ligjshmërie të veprimeve që i ndërmer policia dhe prokuroria gjatë hetimeve paraprake. Mënyra aktuale e shfrytëzimit dhe aplikimit të masave është bërë dukuri e zakonshme e sidomos në situatat kur kallëzimet penale nëpër prokuroritë e Kosovës paraqiten ndaj NN personave, e që vepra penale vërtet është kryer. Konsideroj se në situata të tilla ekziston arsyeshmëria.

Jemi dëshmitar të praktikave të përditshme se momenti i fillimit të aplikimit të masave të fshehta për herë të parë në Kosovë ka filluar në vitin 2004, gjë që më herët Kosovës, i mungonte një teknikë e tillë. Po ashtu nuk duhet anashkaluar edhe faktin se në këtë periudhë kohore na u paraqit edhe instituti emërtues i Gjyqtarit të Procedurës Paraprake, që vetë fjala e fundit ngërthen në vete pozitën, rolin, autorizimet dhe kompetencat shtrirëse për këtë stad procedural si subjekt që balancon ligjshmërinë e kërkesave të palëve që tani Kodi Procedural Penal në

zbatim ua njeh. Kosovës më herët i mungonte një infrastrukturë ligjore dhe vet ana teknike, gjë që një pamundësi e shfrytëzimit të masave të tilla pamundësoj ndriçimin e shumë e shumë veprave penale të kryera në Kosovë që ende sot e kësaj dite nuk janë ndriçuar. Kodi i Procedurës Penale aktualisht kërkon më shumë përgjegjësi nga palët dhe nga vetë Gjyqtari si pjesëmarrës garantues në Procedurë rreth garantimit të të drejtave të përcaktuara me ligj për palët. Thënë ndryshe nëse i referohemi rolit të gjyqtarit roli i këtij të fundit ka ndryshuar dukshëm, ngase është shndërruar nga një rol shumë pro aktiv në hetimin dhe gjykimin e veprave në një rol shumë më pak aktiv gjatë procedurës, ndërsa janë rritur përgjegjësitë e palëve tjera në procedurë. Roli i GJPP në aktivitetin që ja garantojnë dispozitat e KPPK-së, në stadin paraprak, veprimet që i ndërmerren në saje të kërkesave të subjekteve procedurale duhet të jenë kërkesa të pranueshme për lëshim masash me vetë faktin se të gjithë gjyqtarët në procedura penale pavarësisht se në cilin stad shtrihen autorizimet e tyre ligjore duhet ti përfillin dhe ti zbatojnë më përpikëri ashtu siç ua njeh ligji, sepse në këtë mënyrë mundë ta dëshmojmë profesionalitetin, pavarësinë, paanshmërinë dhe integritetin si zbatues të ligjit dhe respektuesit e të drejtave dhe lirive të njeriut konform Konventave që jemi obligues ti respektojmë krahas akteve tjera të brendshme që domosdoshmërisht i aplikojmë për çdo ditë për rastet që na vijnë para vetes për trajtim.

6. Rekomandimet:

- Rekomandohet që parashtruesit e kërkesave që të kursehen sa më shumë nga kërkesat e pa nevojshme kur ka mundësi që një hetim penal të kryhet pa pas nevojë se aplikuari masat e fshehta teknike të përgjimit dhe telekomunikimit.
- Rekomandohet që, po ashtu edhe GJPP, me vëmendje dhe syçeltësi të veprojnë kur marrin kërkesa të tilla duke analizuar me profesionalitet kushtet për secilën kërkesë që ka para vetës se a i plotëson kushtet ligjore për tu lëshuar ashtu siç ka kërkuar propozuesi (policia apo prokurori), e më pas të vendosin se a ka arsyeshmëri lëshuarje, me faktin se në praktikë nuk do duhej lejuar që pa marrë aktvendim mbi fillimin e hetimeve ndaj x apo y personit të aplikohet parashtrimi i kërkesës nga subjektet e caktuara me ligj dhe me pas gjykatat –gjyqtarët e procedurës paraprake ti aprovojnë, gjë që një veprim i tillë është bërë praktikë e përditshme në disa gjykata.
- Të identifikohen situatat kur kemi të dyshuar dhe kur kemi të pandehur, me faktin se për të dyshuarin ende jemi para një situatë kur kemi ndoshta vetëm një kallëzim penal dhe të pa mbështetshëm në dyshim të bazuar, atëherë për të ardhur gjerë të dyshimi i arsyeshëm (bazuar), në pamundësi të grumbullimit të fakteve tjera mund të aplikojmë edhe masat tjera të fshehta si alternativë e fundit edhe pse nuk kemi aktvendim të hetimeve sepse kemi vetëm personin për të cilin ka vetëm dyshim se ka kryer v. penale.
- Si për prokurorin ashtu edhe për Gjyqtarin e Procedures Paraprake vlenë: Për Prokurorin e shtetit mos të parashtrij kërkesë për urdhër kontroll të lokaleve apo banesave etj, ndaj x apo y personit tek GJPP, nëse nuk ka një dyshim të bazuar se është kryer apo do të kryhet vepra penale, përderisa personi i cili kërkohet të jetë subjekt kontrollimi i shtëpisë, banesës apo lokaleve të mos ketë një status të pandehuri dhe

ndaj të cilit është marrë aktvendim mbi fillimin e hetimeve, e që dy fjalitë e fundit të jenë detyrim ligjor për GJPP që mos ta aprovojnë një propozim të tillë.

- Gjyqtarët është mirë që kërkesat e pranuar fillimisht t'i analizojnë personalisht e më pas t'i dërgojnë në përpunim tek stafi mbështetës, gjë që në praktikë për shkak të angazhimeve të shumta që i kanë, një gjë e tillë po duket që po mungon.
- Rekomandohet që, prokurorët, e po ashtu edhe gjyqtarët si autoritete që kërkesat e njeri- tjetrit për vendime, urdhëresa të jenë në nivel profesionalistësh dhe vërtetësie ligjore, e jo në një nivel formaliteti aprovimi duke respektuar çdo herë.

Në pamundësi numërimi të të gjitha rekomandimeve ne shpresojmë se këto gjashtë rekomandime si më kryesore, do t'i rekomandoja për të autorizuarit e shtetit, prokurorët dhe gjyqtarët që si të tilla të jenë në vëmendje të përhershme zbatuese në situata kur janë të nevojshme, krahas të tjerave që nuk kemi pasur mundësi secilën veç veç ta elaborojmë.

Bibliografia

- Kodi i Procedurës Penale të Kosovës nr.04/L-123
- Kodi Penal i Republikës së Kosovës nr.04/L-082
- Kodi i Përkohshëm i Procedurës Penale të Kosovës UNMIK/RREG/2003/26
- Rregullorja nr.2002/6 mbi masat e fshehta teknike të vëzhgimit dhe hetimit
- Dr.Ejup Sahiti dhe Dr.Rexhep Murati, E Drejta e Procedurës Penale, Prishtinë 2013
- Prof.Dr. Enver Hasani / Prof.Dr.Ivan Cukalovic, Komentar Kushtetuta e Republikës së Kosovës, Botimi 1.
- Udhëzues i shkurtër i Konventës për të drejtat e njeriut, Donna Gomien, edicioni i 3-të
- Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut